

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Запольський Денис Євгенович

*аспірант кафедри господарського права
юридичного факультету*

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ORCID ID: 0009-0006-3093-501X

У процесі євроінтеграції України, адміністративної реформи, забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні, подолання негативних наслідків повномасштабної агресії РФ, захисту довкілля, розвитку економіки України, важливого значення набуває дослідження проблематики адміністративно-правового забезпечення гуманітарного розмінування в Україні.

Дослідження адміністративно-правового забезпечення гуманітарного розмінування в Україні, сприятиме пошуку рішень оптимальних задля вдосконалення окремих елементів адміністративно-правового забезпечення гуманітарного розмінування в Україні, практики гуманітарного розмінування в Україні, удосконаленню діяльності уповноважених суб'єктів в цій сфері.

Метою доповіді є охарактеризувати проблематику адміністративно-правового забезпечення гуманітарного розмінування в Україні.

Проблематика права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні є актуальною, а окремі аспекти її були предметом дослідження сучасних науковців, зокрема: І. Алмаші, Д. Башлик, Л. Васильчук та Я. Лазура.

Важливою проблемою у сфері адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні нині є проблема розмінування. За офіційними даними Україна – це одна з найбільш замінованих країн у світі. Ще до 24 лютого 2022 року, понад 1,8 мільйона людей на Донбасі вже вісім років жили в оточенні мін[1].

Після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року нові міни закладають агресори часто біля житлових будинків, лікарень, ліній комунікацій, на територіях підприємств, вздовж доріг. Внаслідок цього цивільне населення не може безпечно виїхати з районів, що постраждали від бойових дій. Війни колись закінчуються, але міни все ще залишаються в землі, реальну загрозу створюючи життю протягом ще багатьох наступних років[2]. Чимало громадян України загинули

внаслідок підриву мін уже, у тому числі й на деокупованих територіях[3].

Згідно Закону України «Про протимінну діяльність в Україні»[4] від 6 грудня 2018 року, розмінування (гуманітарне розмінування) – це є комплекс заходів, котрі проводяться операторами протимінної діяльності із метою ліквідації небезпек, пов'язаних з вибухонебезпечними предметами, включаючи нетехнічне й технічне обстеження територій, виявлення, знешкодження та/або ж знищення вибухонебезпечних предметів, складення карт, підготовку документації після розмінування, маркування, надання інформації щодо протимінної діяльності і передачу очищеної території громадам.

Цим законом також передбачена діяльність операторів протимінної діяльності в Україні. Це можуть бути і уповноважені підрозділи центральних органів виконавчої влади, і підприємства, установи й організації незалежно від форми їх власності, у тому числі міжнародні й іноземні. Розмінування може здійснюватися як і при негайному реагуванні в аварійному порядку, так й під час звичайного перебігу подій.

Гуманітарне розмінування може здійснюватися за 6 етапами умовними. Заходи 1-3 етапів мають зазвичай оперативний характер та й координуються відповідними командуваннями Сил оборони України й військовими адміністраціями. А заходи 4-6 етапів проводяться тільки на територіях, де підтверджено вже сприятливу безпекову ситуацію задля виконання процесу вивільнення земель, і до цього залучають операторів протимінної діяльності.

Нижче розглянемо основні етапи гуманітарного розмінування:

1). Оперативне реагування після артилерійських, ракетних й авіаційних ударів, після інцидентів з вибухонебезпечними предметами, із метою пошуку і знищення боєприпасів, які не вибухнули чи їхніх залишків, забезпечення відповідних процесуальних дій правоохоронних органів.

2). Пошук, виявлення, знищення чи знешкодження вибухонебезпечних предметів на звільнених територіях з метою розблокування функціонування об'єктів життєзабезпечення, а також об'єктів транспортної інфраструктури та й доступу жителів до соціальних об'єктів і житлового фонду.

3). Оперативний пошук вибухонебезпечних предметів на відповідних сільськогосподарських територіях в рамках забезпечення харчової безпеки держави.

4). Ідентифікація з залученням операторів протимінної діяльності ймовірно забруднених і забруднених територій, котрі можуть містити потенційно ризики від вибухонебезпечних предметів.

5). Проведення гуманітарного розмінування операторами протимінної діяльності в рамках виконання алгоритму щодо

вивільнення земель містить процедуру щодо зменшення територій під час технічного обстеження її, суцільне очищення територій методом розмінування або ж очищення району ведення бойових дій.

б). Проведення зовнішнього контролю щодо якості розмінування силами акредитованих органів із інспектування. Після успішного проведення такого зовнішнього контролю якості передає відповідальність оператор протимінної діяльності місцевим органам влади за територію.

Окремі територіальні громади в Україні уже пройшли процес гуманітарного розмінування або ж знаходяться на фінальній стадії його. Так, оператори протимінної діяльності The Halo Trust і Демінінг Солюшнс передали відповідну документацію щодо розмінування зазначених ділянок вже територіальним громадам: Великодиммерська ОТГ Броварського району, Макарівська ОТГ Бучанського району Київської області. Проте більшість громад, котрі потенційно мають міне забруднення, перебувають лише на початку процесу їх гуманітарного розмінування. Актуальне виконання заходів щодо гуманітарного розмінування в Україні можна перевірити за допомогою відповідної інтерактивної мапи.

Відповідно до інформації Міністерства оборони України, в Україні наразі гуманітарне розмінування виконують 10 організацій-операторів, зокрема: міжнародні неурядові організації із розмінування: Швейцарський фонд протимінної діяльності, Данська Рада у справах біженців, The Halo Trust; і національні неурядові оператори: "ГК груп", "Демінінг Солюшнс", "Асоціація саперів України", Центр гуманітарного розмінування Дочірнього підприємства Держкомпанії "Укрспецекспорт" – Держпідприємство "Укроборонсервіс".

Повний перелік операторів протимінної діяльності в Україні, які пройшли сертифікацію, із необхідними контактами та й допуском до конкретних робіт на сайті Міністерства оборони України розміщено.

За останній рік з'явилося чимало профільних організацій, котрі бажають працювати в Україні у сфері розмінування, але вони мають пройти ще складну процедуру сертифікації для роботи в Україні в якості оператора протимінної діяльності. Зокрема, про такі наміри здійснювати розмінування територій заявив один із найбільших агровиробників України - ТОВ СП "Нібулон". Розглядаючи необхідність створення внутрішньої експертизи стосовно розмінування щодо замінованих 25,5 тис. га земельного банку "Нібулона", дана компанія зрозуміла, що вона може стати корисною ринку розмінування в цілому – й пропонувати відповідні свої послуги аграріям, громадам і державі.

Держава поки що не виділяє гроші на гуманітарне розмінування, тому на його проведення кошти надають міжнародні організації. Так, ООН планує виділити біля 4 млн. дол. для Миколаївської області з

метою закупівлі механізованих засобів розмінування та й підготовку операторів для керування ними[5].

Під час засідання Національного органу з питань протимінної діяльності, котре відбулося 20 березня 2023 року за участі Міністра оборони України О.Резнікова, було ухвалено План заходів щодо гуманітарного розмінування земель сільськогосподарського призначення. Мова йде про гуманітарне розмінування близько 470 тисяч гектарів земель сільгосппризначення Дніпропетровської, Київської, Запорізької, Миколаївської, Сумської, Херсонської, Харківської, Чернігівської та Черкаської областей[6].

Першочергово заходи із обстеження та розмінування здійснюватимуть в регіонах, де проблема мінного забруднення територій є найбільше актуальною, а очищення відповідних сільгоспугідь – найбільш економічно обґрунтованим. Для реалізації цих заходів доведено також й спрощений порядок отримання дозволу для операторів протимінної діяльності в Україні на виконання вибухових робіт під час розмінування та й використання вибухових матеріалів на період воєнного стану.

З початку 2023 року завдяки роботі піротехнічних підрозділів державних органів і неурядових операторів аграріям українським вже повернуто у використання понад 200 тисяч га земель сільгосппризначення, які були заплановані до першочергового обстеження та й розмінування.

Наші піротехніки – підрозділи ДССТ, ДСНС, неурядові оператори протимінної діяльності дуже гарні результати демонструють. Навіть, зараз, у грудні місяці, коли погода не сприяє роботі у полях, щотижня саперами обстежується від 3 до 5 тисяч га сільгоспземель.

На сьогодні із 470 тисяч гектарів земель, які запланували обстежити, а в разі необхідності їх очистити та й розмінувати першочергово, уже аграріям повернуто до господарської експлуатації понад 200 тисяч га. Так, за даними різних обласних військових адміністрацій, станом на 15 грудня 2023 року вже було обстежено 268,6 тис. га земель сільгосппризначення із близько 470 тис. га земель, запланованих до першочергового обстеження та й розмінування. Із них біля 205 тис. га вже повернуто в експлуатацію.

Уряд та міжнародні партнери посилено працюють над посиленням спроможностей операторів й стратегічним плануванням роботи всіх дотичних сторін у сфері протимінної діяльності на найближчі 10 років в Україні. Кінцева мета – повернути в безпечне використання до 80% територій України, котрі нині є потенційно забрудненими[5].

Уряд України здійснює активну діяльність щодо залучення технічної та фінансової підтримки від окремих іноземних держав для потреб гуманітарного розмінування України. Так, учасниками Першої Міжнародної донорської конференції щодо гуманітарного

розмінування в Україні, котра відбулася у Хорватії в м. Загреб 11 жовтня 2023 року, були представники понад 40 іноземних держав, зокрема: міністри оборони, міністри закордонних справ, послы і керівники іноземних організацій. Делегацію України очолювала Перший віце-прем'єр-міністр України Ю. Свириденко.

За результатами цього заходу низка країн вже оголосила про надання підтримки на гуманітарне розмінування України. Загалом із урахуванням раніше отриманих на розмінування та й інші виклики, пов'язані з війною, коштів та із врахуванням нових пакетів допомоги, про котрі оголошено на Конференції, така підтримка сягає вже майже півмільярда євро. Зокрема, уряд Швейцарії виділить на гуманітарне розмінування в Україні понад 100 млн євро упродовж наступних 4 років[7].

Уряд продовжує роботу щодо формування в Україні ринку гуманітарного розмінування й посилення спроможностей оперативного розмінування[8].

Отже, підхід до розмінування нині має бути комплексним й інноваційним. Рівень забруднення мінами і нерозірваними снарядами в Україні є надзвичайно високим. А деякі ділянки України, особливо в зоні активних бойових дій, нині є одними із найбільш забруднених мінами у світі. Використання новітніх інноваційних технологій розмінування, які нині активно випробовуються на теренах України, має значно прискорити моніторинг земель на декупованих територіях та розмінування мінно забруднених ділянок.

Проблема замінування України – це також і глобальний екологічний та економічний виклик, який безпосередньо впливає на продовольчу безпеку людства. Зменшення виробництва зернових та інших сільськогосподарських культур в Україні може призвести до безпосереднього зростання цін на харчові продукти в усьому світі, що неабияк вдарить насамперед по населенню країн, які імпортують більшість продовольства. Щоби допомогти зменшити дефіцит масштабний харчових продуктів на глобальному рівні, потрібно якнайшвидше очистити землі України від мін, щоби дозволити знову їх безпечно обробляти.

Існують перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямку, зокрема, щодо: порівняльно-правового аналізу адміністративно-правового забезпечення гуманітарного розмінування в Україні та Хорватії; реформування адміністративного законодавства України; міжнародного співробітництва України з питань гуманітарного розмінування в Україні.

Отже, у даній доповіді охарактеризовано проблематику адміністративно-правового забезпечення гуманітарного розмінування в Україні.

Література:

1. ООН: Україна - одна з найбільш замінованих країн у світі. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3448566-oon-ukraina-odna-z-najbils-zaminovanih-krain-u-sviti.html> (дата звернення: 21.10.2023).
2. ООН: Україна одна з найбільш замінованих країн у світі. URL: <https://suspilne.media/225131-oon-ukraina-odna-z-najbils-zaminovanih-krain-u-sviti/> (дата звернення: 21.10.2023).
3. Трагічно загинув суддя Красноградського районного суду Харківської області. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/252990-tragicheskii-pogib-sudya-krasnohradskogo-rayonnogo-suda-kharkovskoy-oblasti> (дата звернення: 22.10.2023).
4. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 6 грудня 2018 року. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 6. Ст. 39.
5. Гуманітарне розмінування: з початку року в господарську експлуатацію повернуто вже більше 200 тис. га найбільш цінних сільгоспземель. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=88980f79-9457-4a65-af17-c10cc5d7a208&title=GumRozminuvannia> (дата звернення: 23.10.2023).
6. Башлик Д. План гуманітарного розмінування с.-г. земель схвалено в дев'яти регіонах України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/plan-gumanitarnogo-rozminuvannya-s-g-zemel-shvaleno-v-devyati-regionah-ukrayini-denis-bashlik> (дата звернення: 23.10.2023).
7. Швейцарія виділяє на розмінування України 100 млн євро. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e50a7ccb-7b3c-454e-ad4b-e782acf78aac&title=SHveitsariiaVidiliaNaRozminuvanniaUkraini100-Mlnvro> (дата звернення: 24.10.2023).
8. ЮНІСЕФ передав ДСНС та Нацполіції 15 мобільних класів безпеки для інформування населення щодо мінних загроз. URL: <https://censor.net/ua/n3448420> (дата звернення: 23.10.2023).